

K A T A L O G
ZABYTKOWYCH PARKÓW
I KOMPOZYCJI KRAJOBRAZOWYCH
WOJEWÓDZTWA KIELECKIEGO

P O W I A T
J Ę D R Z E J O W S K I

tom I

opracowany przez
Politechnikę Krakowską
pod kierownictwem naukowym
doc. dr hab.
Janusza Bogdanowskiego

K A T A L O G

ZABYTKOWYCH PARKÓW

I KOMPOZYCJI KRAJOBRAZOWYCH

WOJ. KIELECKIEGO

POW. JĘDRZEJÓWSKI

tom I

Niniejsze opracowanie pow. jędrzejowskiego zostało ułożone
w porządku alfabetycznym i obejmuje następujące miejscowości:

- a ✓ 1. Boleścice ✓
- b ✓ 2. Brus ✓
- c ✓ 3. Brzegi ✓
- d ✓ 4. Cierno ✓
- e ✓ 5. Deszno ✓
- f ✓ 6. Grudzyń ✓
- g ✓ 7. Jasionna ✓
- h ✓ 8. Jaronowice ✓
- i ✓ 9. Jędrzejów ✓
- j ✓ 10. Klemencice ✓
- k ✓ 11. Krzcięcice ✓
- l ✓ 12. Krzelów ✓
- l ✓ 13. Łasków ✓
- m 14. Tarszawa - Łasków ✓

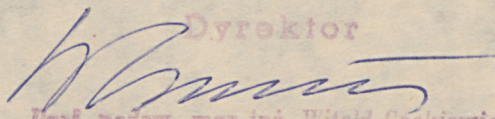
egzemplarz . 2 . .

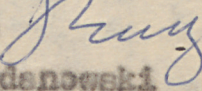
K A T A L O G

ZABYTEKOWYCH PARKÓW I KOMPOZYCJI
KRAJOBRAZOWYCH

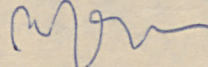
Województwo : KILIECKIEGO

Powiat : JEDRZEJOWSKI

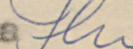

Dyrektor
Prof. nadzw. mgr inż. Witold Cęckiewicz

Kierownictwo naukowe :
doc dr arch Janusz Bogdanowski

Opracowała :

mgr Wanda Genga

Współpraca :

mgr arch. Ludmiła Flegorowska

KRAKÓW 1972

ARCHIWUM
OŚRODKA OCHRONY
ZABYTEKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9, tel. 628 48 41 w. 130

Nn inw. 608

Wykonane opracowanie obejmuje kompozycje parkowe
w następujących miejscowościach

~~Biała Wielka~~

~~Bogumiżek~~

~~jako uzupełnienie kompozycji krajobrazowej Biała Wielka~~
~~/ oparcie w 1969 r / i ściśle z nią związane. oraz~~

Boleścice	Kieleckie	gm. Sędziszów
Brzegi	- / -	gm. Sobków
Deszno	- /	gm. Nagłowice - Oksa
Grudzyń	- / -	gm. Imielno
Jaronowice		
Jasina		
Krzcięcice		
Leśnica		

Niniejsze opracowanie wykonano na zlecenie Wojewódzkiego
Konserwatora Zabytków w Kielcach na Politechnice Krakow-
skiej, w ramach prac Zakładów Doświadczalnych w Instytucie
Urbanistyki i Planowania Przestrzennego.

Exemplarz

2

+ - - - - -

B R U S

B R U S - Fragment Topograficznej Karty Królestwa
Polskiego - 1839 r.

B R U S

powiat : Jędrzejów

park podworski

własność prywatna

Jest to mała wieś położona we wschodniej części powiatu, na północny wschód od Jędrzejowa, w odległości około 2 km na południowy zachód od wsi Mokrze Dolne i rzeki Nidy, połączona trzeciorzędowymi drogami komunikacyjnymi i drogami śródlęsnymi z sąsiednimi wsiami Gozna i Wygoda.

Miejscowość usytuowana na terenie o skłonie południowym, oddzielona jest od wsi Gozna podmokłymi łąkami i kompleksem stosunkowo młodego lasu sosnowego.

Założenie podworskie położone jest w części północno zachodniej wsi przy drodze biegnącej w kierunku północno zachodnim wierzchołkami wzniesień i północnym obrzeżem wielkiego kompleksu leśnego, prostopadle do szosy Jędrzejów - Kielce.

Zespół podworski o powierzchni około 1 ha składa się z :

- budynku mieszkalnego / prawdopodobnie wiek XIX/XX/
- części parkowej otoczonej spłeterem drzew
- ogrodu gospodarczego
- zagród i upraw, które ~~prawo~~ stanowiły przypuszczalnie zaplecze gospodarcze dworu.

I. Dane historyczne

- 1827 - folwerk Bruss / Brus / należał do folwarku i wsi Mokrzko Dolne, było tu 19 domów, 109 mieszkańców. Nazwa pochodzi być może od kamienia do ostrzenia narzędzi. Zachowała się w miejscach, gdzie wyrąbano lasy.
- 1839 - miejscowość oznaczona na mapie. Układ dróg jak obecnie. Założenie nie oznaczone
- 1945-1967 - użytkownik : szkoła podstawowa, obecnie własność prywatna

Dane według :

- Topograficzna Karta Królestwa Polskiego 1839
- Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego t. I. W-wa 1880 r.

II. Opis stanu obecnego

1. Położenie i ogólny układ kompozycyjny

Cełkość zamknięta w regularnym prostokącie o boku 80 x 120 m, usytuowanym dłuższym bokiem w kierunku wschód - zachód. Bok zachodni i północny oparte o drogi przecinające się pod kątem prostym.

Narożnik północno - zachodni ścięty z figurą z 1918.

Wzdłuż obu dróg fragmenty ogrodzenia i przerzedzony nieco szpaler akacji i kasztanów, gdzieś tam graby.

Centrum założenia stanowi budynek dworu z głównym wejściem

ciem od czoła budynku od strony północnej. Drugie wejście ogrodowe usytuowane jest od strony wschodniej. Od tej strony poza granicą parku rozciąga się stary sad. Od strony południowej na osi podłużnej budynku znajduje się studnia, obok nowy, murowany budynek gospodarczy. Od strony zachodniej pomiędzy budynkiem i szpalerem drzew - ogór uprawowy. Wąska ścieżka wzdłuż ogrodzenia od strony południowej prowadzi do drogi. Pomiędzy obu szpalerami przydrożnymi w wewnętrznym wspomnianie już wydzielone zagrody.

2. Opis elementów układu

Centrum kompozycji parkowej o powierzchni niewiele przekraczającej 0,5 ha stanowi budynek mieszkalny murowany, parterowy, na rzucie prostokąta. Dawny wjazd do parku usytuowany prawdopodobnie od strony północnej uderzał skośnie w czoło budynku - otwierając widok na przestrzenne wnętrze parkowe zaakcentowane wielopięnną tują i okazałą brzozą. Na osi ogrodowej elewacji budynku grupa wielkich drzew usytuowanych w formie altany /jesion, lipa, grab/ wydziela jednolite wnętrze jakby mniejszy nieco półotwarty aneks. Ściany wnętrza stanowi obiegający granicę parku nieregularny szpaler drzew złożony z /~~skł~~/ od strony północnej z akacji, od strony wschodniej i południowej z starych grabów i nielicznych kasztanów. Swobodnie ukształtowana kępa krzewów / śnieguliczka / wzmacnia szpaler od strony północnej, od drogi.

III. Wstępna analiza stylistyczna i ocena
 kompozycji

Założenie w obecnym układzie datować można na początek XX wieku, niemniej z wieku grabów, które należy ocenić na około 150 - 200 lat wnioskować należy, że założenie istniało wcześniej i w swej początkowej formie miało identyczny zasięg.

Prostota i jasność kompozycji wskazują na świadomą myśl kompozycyjną. Jest to ogród w typie "ogrodu włoskiego" wirydażowego, z jednym wnętrzem penujący w XVI-XVII wieku adaptowany przez lokalną tradycję.

Na układ ten nałożono elementy parku krajobrazowego.

Przez skierowanie osi widokowej od wjazdu w głąb wnętrza parkowego uzyskano wrażenie swobody układu i przestrzenności

IV. Wytyczne konserwatorskie

1. Stan zachowania obiektu

Budynek mieszkalny zamieszkały w stanie nadającym się do remontu. Drzewostan w dobrym stanie, wnętrza parkowe czytelne dobrze utrzymane.

2. Zagrożenia

Obecny użytkownik obiektu nie jest zainteresowany w użytkowaniu obiektu jako całości. Istniejące środkiem parku ogrodzenie automatycznie dzieli obiekt

na części poddane różnej eksploatacji i w konsekwencji częściowej szybkiej dewastacji.

3. Wytyczne odnośnie ochrony i zabezpieczenia

Budynek dworu należy poddać remontowi jako centrum kompozycji. Skłonić obecnego użytkownika do opieki nad parkiem jako całością, dla utrzymania go w stanie istniejącym

Wg. stanu z roku 1971

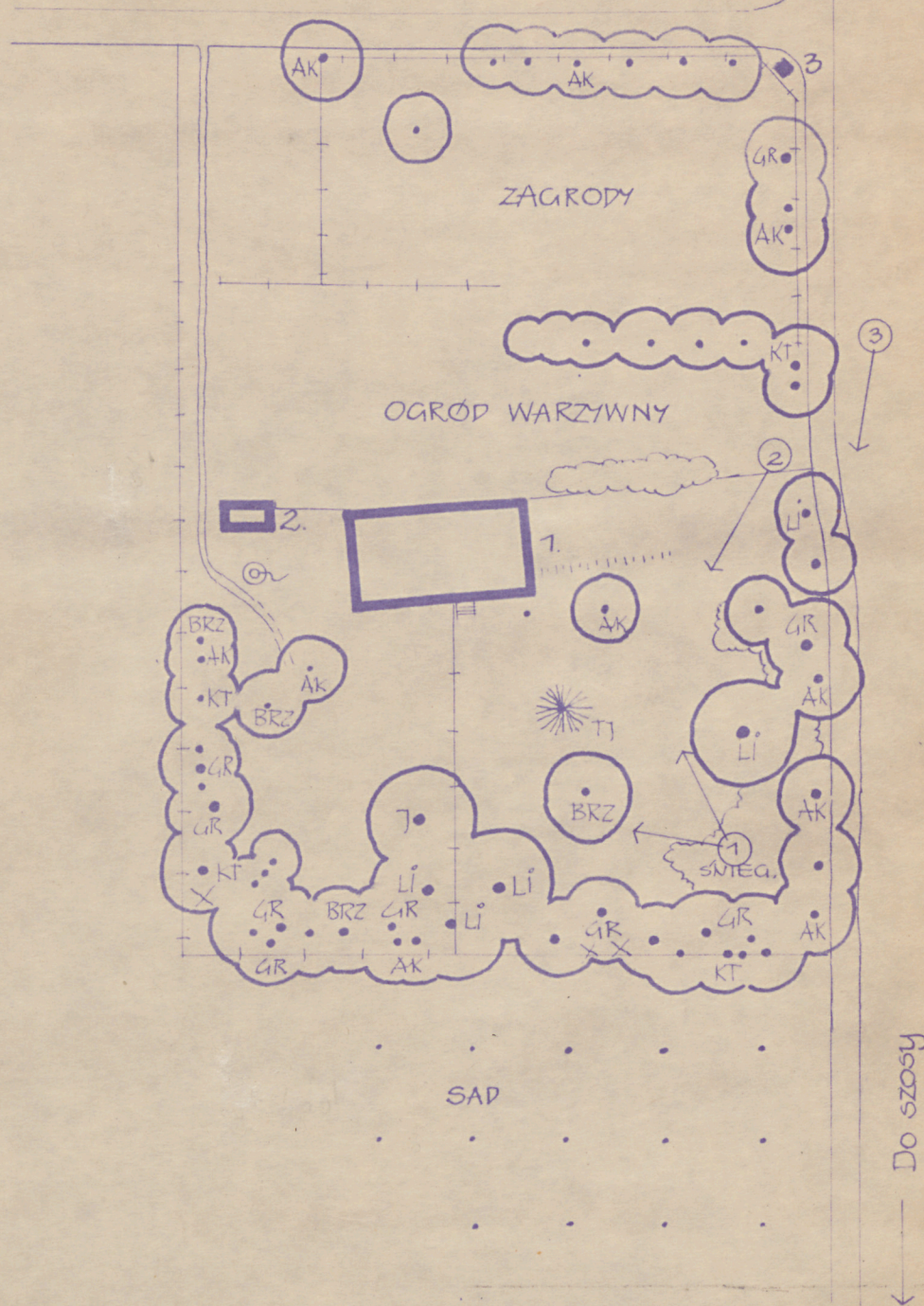
Opracowała :

mgr Wanda Genga

BRUS

I

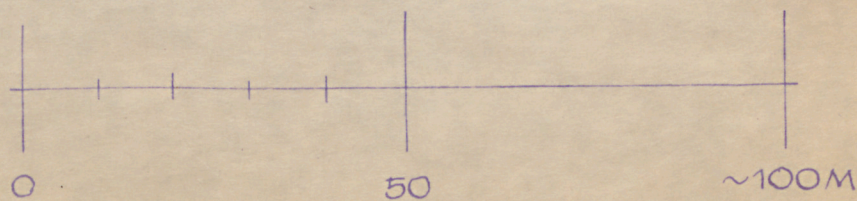
ZAKOŹENIE POŁOLWARCZNE

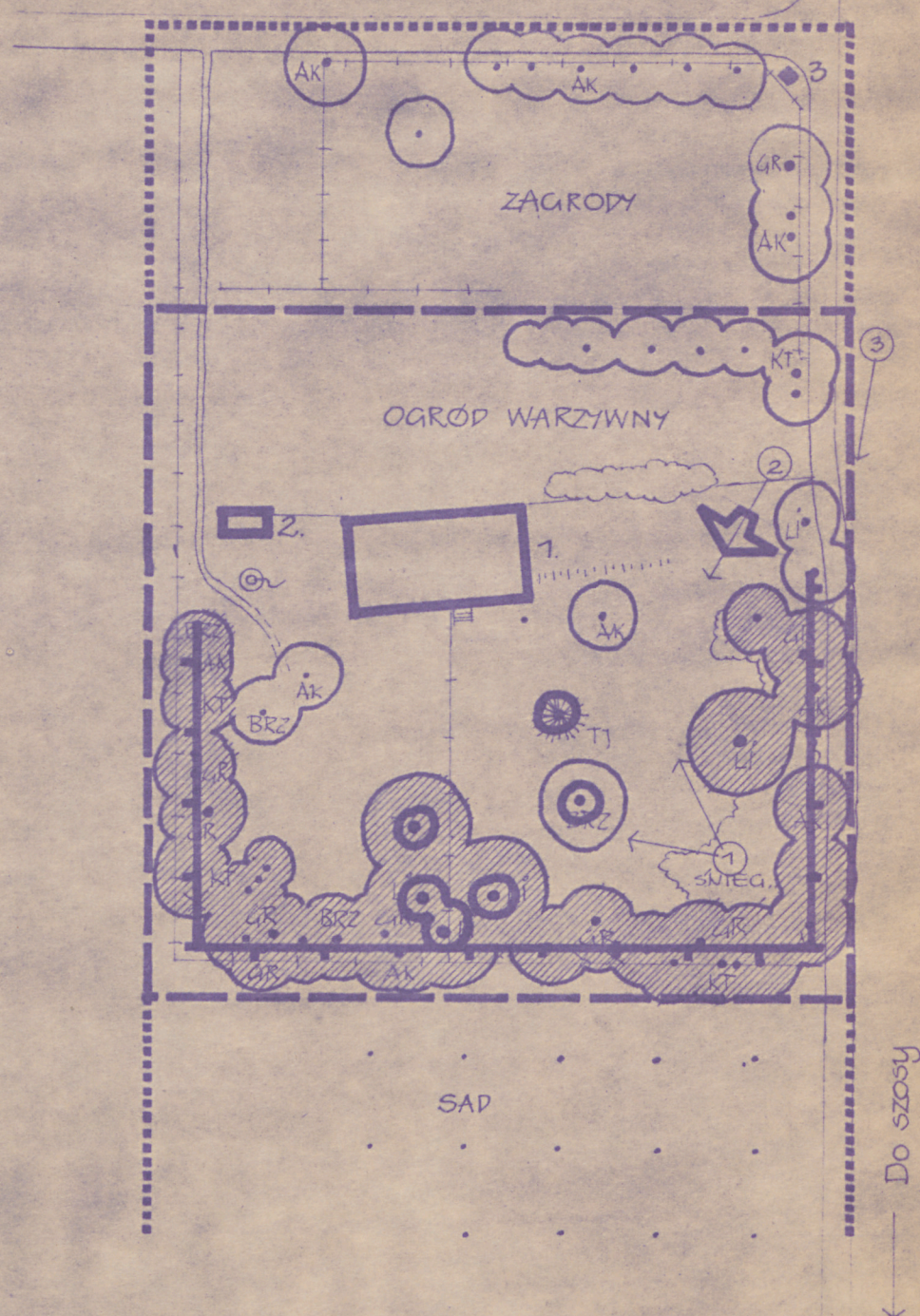
- Skarpy
- Groble
- Stawy
- Rowy
- Zadrzewienia
- pojedyncze i grupowe
- Krzewy
- Ogrodzenia
- Drogi, ścieżki i ich ślady
- Istniejąca zabudowa
- Kierunek i kolejność zdjęć fotograficznych

1. Budynek mieszkalny stary
2. Budynek gosp. nowy
3. Figura z 1918 R

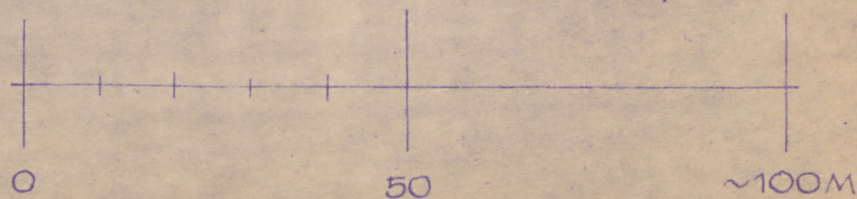
wg stanu z 1971 roku.

- AK Akacja
- BRZ Brzoza
- GR Grab
- J Jesion
- KT Kasztan
- TJ Tuja

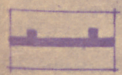

wg. staru z 1971 r.

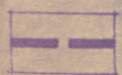

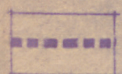
 Pojedyncze drzewa i grupy drzew ważne kompozycyjnie

 Zarys wnętrza kompozycyjnych

 Charakterystyczne ciągi alejowe i szpalery

 Kierunki widokowe

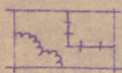
 Zakres ochrony ścisłej

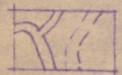
 Zakres ochrony częściowej

 Skarpy
Groble

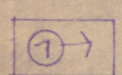
 Stawy
Rowy

 Zadrzewienia pojedyncze i grupowe

 Krzewy
Ogrodzenia

 Drogi, ścieżki i ich ślady

 Istniejąca zabudowa

 Kierunek i kolejność zdjęć fotograficznych

1. Budynek mieszkalny stary
2. Budynek gosp. nowy
3. Figura z 1918 R.

AK Akacja
BRZ Brzoza
GR Grab
J Jesion
KT Kasztan
TJ Tuja

BRUS

Fot.1. - widok dworu od strony parku

B R U S

Fot.2. - widok wnętrza parkowego od strony wjazdu

BRUS

Fot.3. - droga wzdłuż północnej granicy parku